

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 316.77:351.86(478)(043.2)

ELENA MÂRZAC

**COMUNICAREA STRATEGICĂ ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII
ȘI APĂRĂRII NAȚIONALE: NECESITĂȚI ȘI PERSPECTIVE
PENTRU REPUBLICA MOLDOVA**

**Specialitatea: 562.03 - PROBLEME ȘI STRATEGII ALE
DEZVOLTĂRII GLOBALE ȘI REGIONALE**

Rezumatul tezei de doctor în științe politice

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Relații Internaționale a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

EJOVA Cristina, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. **PERU-BALAN Aurelia**, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar
2. **BUTUC Marin**, doctor în filologie, conferențiar universitar

Membri ai Consiliului Științific Specializat:

1. **JUC Victor**, Președinte al CȘS, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar;
2. **BUSUNCIAN Tatiana**, secretar științific al CȘS, doctor în științe politice, conferențiar universitar;
3. **STEPANOV Georgeta**, doctor habilitat în științe ale comunicării, profesor;
4. **MORARU Victor**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar;
5. **CEBOTARI Svetlana**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar;
6. **MIJA Valeriu**, doctor în științe politice, conferențiar universitar.

Susținerea va avea loc la data de 27 iunie 2025, ora 14.00, în cadrul ședinței Consiliului științific specializat D 562.03-25-27 la Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici, 60, blocul IV, s. 222.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 23 mai 2025.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

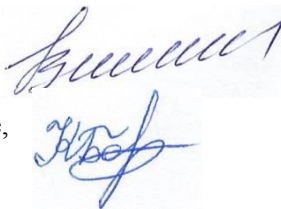
BUSUNCIAN Tatiana, doctor în științe politice, conferențiar universitar

Conducător științific:

EJOVA Cristina, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar

Autor:

MÂRZAC Elena

CUPRINS

<i>REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII</i>	<i>4</i>
<i>CONȚINUTUL TEZEI</i>	<i>9</i>
<i>CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI</i>	<i>21</i>
<i>BIBLIOGRAFIE</i>	<i>26</i>
<i>LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....</i>	<i>29</i>
<i>ADNOTARE</i>	<i>32</i>
<i>ANNOTATION</i>	<i>33</i>
<i>АННОТАЦИЯ</i>	<i>34</i>

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Într-un mediu internațional complex, dinamic și plin de provocări, a cărui evoluție depinde de capacitatea actorilor internaționali statali și nestatali de a coopera, inova și gestiona riscurile emergente, interesul față de cercetarea *comunicării strategice* în domeniul securității și apărării este determinat de perturbările din cadrul mediului de securitate atât la nivel global cât și regional. Acestea fiind asociate cu divergențele de interese între actorii globali și regionali, ineficiența unor organizații internaționale precum ONU, fragmentarea alianțelor, provocările economice și dependențele strategice, războaiele hibride, efectele schimbărilor climatice și ale crizelor energetice, precum și ascensiunea populismului și izolaționismului.

În locul unei perspective coerente de dezvoltare globală, asistăm la accentuarea rivalităților de putere, cu efecte negative asupra stabilității internaționale. Comunicarea strategică devine un instrument esențial pentru promovarea intereselor naționale și consolidarea securității. Schimbările geopolitice și avansul tehnologic influențează profund modul în care statele își formulează mesajele, în timp ce regimurile autoritare utilizează tot mai frecvent dezinformarea și propaganda ca arme ale războiului hibrid, vizând inclusiv țări vulnerabile precum Republica Moldova.

La nivel internațional, asistăm la o degradare tot mai accentuată a normelor dreptului internațional, însoțită de o intensificare a utilizării informației maligne ca instrument de influență politică. Această realitate evidențiază importanța unei strategii coerente de comunicare strategică, menită să contracareze amenințările asociate manipulării informaționale și propagandei.

În acest context, Republica Moldova, situată la intersecția intereselor geopolitice ale Uniunii Europene și Federației Ruse, se confruntă cu riscuri sporite în fața campaniilor de dezinformare și a războiului hibrid. Prin urmare, dezvoltarea unei abordări integrate și proactive a securității naționale prin prisma *comunicării strategice* devine esențială pentru întărirea rezilienței naționale.

Tehnologiile informaționale au transformat spațiul digital într-un teren de confruntare, unde dezinformarea și influențele externe amenință stabilitatea statelor. Republica Moldova este expusă acestor riscuri și necesită modernizarea comunicațiilor, strategii proactive de contracarare a propagandei și întărirea rezilienței societale. Un discurs strategic coerent privind securitatea națională poate sprijini încrederea publicului și răspunsul eficient la amenințările hibride.

Într-un mediu geopolitic complex, comunicarea strategică este un instrument de aliniere a Republicii Moldova la parteneriatele internaționale și de susținere a procesului de aderare la UE. Printr-un discurs coerent, statul își poate exprima angajamentul față de valorile democratice și securitatea regională, consolidându-și astfel profilul internațional și asigură sprijinul partenerilor precum UE, NATO și ONU. Este important ca statul să folosească eficient aceste parteneriate pentru a demonstra angajamentul său față de stabilitatea globală și regională.

Dintr-o perspectivă regională, în contextul războiului de agresiune a Federației Ruse în Ucraina, *comunicarea strategică* joacă un rol semnificativ, fiind un instrument important pentru influențarea percepțiilor și comportamentelor actorilor naționali și internaționali. Comunicarea strategică este utilizată pentru a sprijini obiectivele politice, militare și diplomatice ale unui stat și chiar națiuni, asigurându-se mobilizarea sprijinului intern și extern sau chiar crearea unei narațiuni de reziliență și supraviețuire în fața agresiunii. Respectiv, *comunicarea strategică* este un instrument vital ce influențează nu doar opinia publică, dar și deciziile politice și militare la nivel regional.

Dintr-o perspectivă națională, Republica Moldova se confruntă cu o serie de vulnerabilități, precum nivelul scăzut al *culturii de securitate*, încrederea scăzută a populației în instituțiile statului și expunerea ridicată la influențe externe. În acest context, *comunicarea strategică*, reieșind din experiența internațională, poate pretinde a fi un element central în consolidarea coeziunii sociale, în construirea unei narațiuni naționale coerente și în promovarea rezilienței instituționale.

În acest sens, *comunicarea strategică* nu trebuie să fie doar un instrument de informare, ci și o componentă a securității naționale a Republicii Moldova. Implementarea unor politici eficiente în acest domeniu va permite protejarea spațiului informațional național, consolidarea parteneriatelor externe și creșterea rezilienței în fața amenințărilor hibride, contribuind astfel la stabilitatea și securitatea statului pe termen lung.

Oricum, Republica Moldova continuă să se confrunte cu provocări complexe și persistente în domeniul securității, determinate de suprapunerea unor crize interne, amenințări hibride, influențe externe destabilizatoare și de absența unei culturi consolidate a securității naționale.

În acest context, implicarea Federației Ruse în susținerea mișcărilor separatiste din Republica Moldova se realizează printr-o campanie intensă de influență strategică și dezinformare mediatică, orientată spre subminarea autorității instituțiilor centrale și fragmentarea spațiului informațional național. Federația Rusă menține o prezență militară ilegală în regiunea transnistreană și promovează discursuri secesioniste în UTA Găgăuzia, utilizând aceste pârgii pentru a exercita presiune geopolitică asupra Chișinăului și a împiedica avansarea procesului de integrare europeană a țării.

Aceste condiții afectează negativ coeziunea socială și erodează încrederea publicului în instituțiile statului, inclusiv în cele responsabile de asigurarea securității și apărării naționale. Pentru a consolida reziliența națională, pentru Republica Moldova este vitală construirea unei narațiuni strategice unificatoare, educarea publicului cu privire la riscuri și amenințări și asigurarea funcționalității instituționale în contextul angajamentelor asumate în procesul de aderare la UE. În acest context, *comunicarea strategică* este un mijloc de a înțelege și identifica elementele esențiale ale unei mentalități comune, precum și a unei narațiuni strategice naționale care să unească cetățenii și să sprijine direcția de dezvoltare a țării.

Gradul de studiere a temei. Cercetarea științifică a problematicei privind comunicarea strategică în domeniul securității și apărării naționale reprezintă un proces de abordare complexă și multidimensională. În literatura științifică se atestă o multitudine de interpretări ale comunicării strategice, fiind identificate și definite o serie de probleme de natură teoretică și de factură științifico-aplicativă, care necesită o examinare comprehensivă.

Importante contribuții în conceptualizarea comunicării strategice au adus savanții occidentali: K. Sriramwsh și V. Verčič [29], H. Nothhaft, K. Werder, A. Zerfass [33], J. Nye [22] Ch. Paul [24], R. Brooks [4], [5], J. Farwell [12], K. Hallahan [14], S.A. Tatham [30].

Comunicarea strategică, ca o componentă a securității informaționale a statului, se regăsește într-o multitudine de studii și cercetări, care au investigat modalitatea de organizare a comunicării strategice prin intermediul rețelelor sociale, rolului tehnologiilor informaționale în construirea comunicării strategice - M.V. Cavelti și S. Krishna-Gensel [7], potențialul său în combaterea terorismului - R. Arcos și H. Smith [2], specificul războiului hibrid și rolului mass-mediei în cadrul comunicării strategice.

O serie de cercetători din spațiul postsovietic, care au publicat lucrări și cercetări privind comunicarea strategică Kompantseva, O. Zaruba, S. Cherevatyi și O. Akulshyn [16], M. Kutidze, M. Rekhviashvili [17], D. Teperik [31], originari din Statele Baltice, Ucraina și Georgia analizează comunicarea strategică ca un instrument de contracarare a amenințărilor hibride.

În Federația Rusă, comunicarea strategică este analizată din perspectiva politicii externe și realizării interesului național de către cercetătorii E. Tikhomirov [38], V. Burlakov [35], S. Bogdanov [34] etc.

Fenomenul investigat a căpătat un teren destul de larg de analiză în mediul cercetătorilor din România. Subiectul comunicării strategice fiind cercetat de autorii români I. Deac și R. Buluc [10], D. C. Florea [13], A.T. Mariș [20], D. Cocolici [9], M.D. Natea și V. Zaharagiu [21], a fost discutat din diverse perspective - ca un proces în corelație cu statutul țării de membru al NATO sau în raport cu domeniul militar, fiind evidențiat rolul comunicării strategice în contextul sporirii amenințărilor hibride și finalmente ca mentalitate, cu accentuarea importanței narațiunilor strategice în cadrul acestui proces.

În Republica Moldova, domeniul securității și apărării naționale reprezintă un obiect de analiză pentru cercetători renumiți precum V. Juc [15], V. Varzari [32], C. Manolache [19], S. Sprincean [28]. Printre cercetătorii reprezentativi la nivel național, care au analizat conceptul de comunicare strategică, reușind să publice lucrări la acest subiect, se regăsesc A. Peru [26] și C. Calugaru [27], N. Albu [1], M. Butuc [6], S. Cebotari și C. Budurina-Goreacii [8], C. Ejova și A. Ejov [11], R. Panța [23], V. Rotaru [27].

Lucrările și cercetările autorilor menționați au contribuit la fundamentarea teoretică națională privind comunicarea strategică.

Scopul și obiectivele de cercetare. În conformitate cu actualitatea problemelor abordate și gradul de investigație a temei în literatura de specialitate, *scopul cercetării științifice* constă în analiza *comunicării strategice* în domeniul securității și apărării în raport cu necesitățile de securitate ale Republicii Moldova și identificarea perspectivelor de valorificare ale acesteia. Atingerea scopului trasat presupune valorificarea următoarelor obiective: cercetarea și analiza istoriografică a comunicării strategice dintr-o perspectivă multidimensională; fundamentarea aspectelor conceptuale și teoretico-metodologice de cercetare a comunicării strategice în domeniul securității și apărării; delimitarea contextului și a procesului de instituționalizare a comunicării strategice în domeniul securității și apărării, prin valorificarea experiențelor și practicelor internaționale; analiza comunicării strategice ca instrument de realizare a obiectivelor naționale în domeniul securității al Republicii Moldova; determinarea factorilor esențiali care condiționează necesitatea implementării comunicării strategice la nivel național; caracterizarea și analiza evoluțiilor și tendințelor privind instituționalizarea comunicării strategice, precum și identificarea perspectivelor de implementare a acesteia în sectorul de securitate și apărare; analiza modalităților de consolidare a comunicării strategice a Republicii Moldova în contextul mediului actual de securitate. a aplica analiza istoriografică a comunicării strategice într-o abordare multidimensională.

Ipoteza de cercetare constă în determinarea rolului comunicării strategice în cadrul proceselor regionale și naționale de securitate în promovarea obiectivelor de securitate și consolidarea securității naționale a Republicii Moldova. Comunicarea strategică reprezintă un instrument esențial pentru influențarea percepțiilor externe, printr-un proces planificat și coordonat de transmitere coerentă a mesajelor către grupurile-țintă. Pe termen lung, aceasta devine o mentalitate ce structurează o viziune coerentă, adaptabilă și flexibilă, aliniată obiectivelor naționale de dezvoltare și securitate, consolidând astfel reziliența statului în fața provocărilor complexe ale mediului de securitate internațional și regional.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. În lucrare se aplică un set de principii, abordări și metode pentru realizarea scopului și obiectivelor trasate, precum și pentru a asigura fiabilitatea rezultatelor științifice obținute.

Comunicarea strategică, fiind un subiect de cercetare în domeniul securității internaționale și naționale, teoria relațiilor internaționale, comunicarea, marketingul, sociologia și psihologia a determinat utilizarea mai multor metode interdisciplinare, precum *analiza discursurilor politice, analiza actorilor și a rețelelor de influență și analiza frecvenței unei teme în cadrul comunicării* care a facilitat analiza dezinformării și identificării narativelor false prin compararea mesajelor și frecvenței pe care aceiași emitent le-a transmis în diferite momente. De asemenea, unele *metode și instrumente din psihologia politică* au fost utilizate atât metode cantitative, precum sondajele și chestionarele adresate populației sau experților, cât și metode calitative, cum ar fi interviurile semi-structurate și studiile de caz. Aceste metode au permis investigarea percepțiilor publice, a opiniilor experților și a eficienței strategiilor de comunicare în contexte de criză. Combinarea abordărilor cantitative și calitative a contribuit la elaborarea unor recomandări bazate pe bunele practici internaționale și formularea unor concluzii bine fundamentate.

Vom sublinia că suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării include *metode general-științifice de cunoaștere a fenomenelor social-politice*: metoda descriptivă, metoda istoriografică, abordările sistemică, instituțională și structural-funcțională și behavioristă. Cu titlul de metode de bază în investigație, precizăm că au fost utilizate: *metoda istorică și metoda prognozării*. Valorificarea acestui subiect a fost posibilă, prin aplicarea unor metode particular-științifice: *analiza proceselor de adoptare a deciziilor* de politică externă și internă în domeniul comunicării strategice, *analiza conținutului documentelor* strategice ce vizează comunicarea strategică, *analiza evenimentelor și studiul de caz*.

Pentru identificarea unor aspecte particulare și informații cu privire la comunicarea strategică în Republica Moldova, etapa incipientă de instituționalizare în care se află, cadrul legal, dificultăți și provocări; amenințările hibride cu care se confruntă Republica Moldova, au fost aplicate *metode sociologice*.

Notăm, în procesul elaborării tezei de doctorat au fost aplicate și operații logice, precum *analiza și sinteza*, care permit sintetizarea unei concepții sistemice a subiectului de cercetare și determinarea tendințelor ce țin de eventuale evoluții ale comunicării strategice; *inducția și deducția*, procedee logice fundamentale care au oferit posibilitatea de a explica caracteristicile actuale ale comunicării strategice într-o abordare contextuală evolutivă. Metoda observației a permis colectarea de date empirice directe despre interacțiunile și comportamentele actorilor, facilitând astfel evaluarea eficienței comunicării și identificarea nevoilor de securitate pentru a îmbunătăți comunicarea strategică și a consolida încrederea în instituțiile de securitate.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în efectuarea unei analize politologice complexe a comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale, precum și în identificarea impactului acesteia asupra instituțiilor din sectorul de securitate al Republicii Moldova. Studiul contribuie la înțelegerea aprofundată a comunicării strategice ca instrument de realizare a obiectivelor naționale de securitate.

Problema științifică soluționată constă în determinarea importanței implementării comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale a Republicii Moldova prin prisma necesităților de contracarare a provocărilor actuale ale mediului de securitate, demonstrată prin valorificarea factorilor conceptuali, metodologici, politici și strategici relevanți în context național, regional și internațional. Acest demers a permis formularea unor recomandări privind consolidarea comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale, atât din perspectiva instituționalizării acesteia, cât și din perspectiva valorificării bunelor practici în materie de securitate și apărare.

CONȚINUTUL TEZEI

Prezenta teză a fost elaborată în concordanță cu scopul și obiectivele cercetării, fiind alcătuită din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie, anexe, lista abrevierilor, adnotări în trei limbi.

În **Introducere** se argumentează actualitatea și importanța temei investigate, descrierea situației în domeniul de cercetare, scopul și obiectivele, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei și justificarea metodelor de cercetare alese, noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute și problema științifică importantă soluționată.

Capitolul 1, intitulat **Istoriografia și abordări teoretico-metodologice privind comunicarea strategică în domeniul securității și apărării** reprezintă suportul istoriografic și conceptual-teoretic necesar pentru valorificarea științifică a problemelor analizate în cadrul lucrării. De asemenea, sunt analizate sursele științifice la tema abordată, lucrările științifice naționale și cele internaționale, este formulată problema științifică, sunt menționate direcțiile de cercetare.

Primul paragraf intitulat, **Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării: studiul istoriografic**, reflectă suportul istoriografic și cunoașterea în domeniu la etapa actuală; prezintă în sinteză studiile cu referire și în relație cu tema de cercetare abordată. Evoluția conceptului de *comunicare strategică* reflectă schimbările din mediul social, politic, tehnologic, fiind influențat de evenimente istorice majore și de dezvoltarea noilor tehnologii de comunicare ce dețin un impact major asupra mediului de securitate. Plus la toate, conceptul de *comunicare strategică* are origini în multiple discipline, cum ar fi studiile de comunicare, relațiile internaționale, sociologie, marketing, propagandă și securitate națională.

În contextul realizării cercetării noastre, remarcăm creșterea interesului teoreticienilor și practicienilor pentru *comunicare strategică*, în special, în primul deceniu al secolului XXI, abordată anume din perspectiva utilizării intenționate a comunicării pentru a atinge diverse obiective.

Până la sfârșitul secolului XX, perspectivele critice și postmoderniste au adus în prim plan problemele puterii și a dominației în cercetarea și teoria comunicării. Într-un astfel de context, comunicarea strategică a ajuns să fie văzută pe scară largă ca permițând, facilitând sau legitimând toate aceste tendințe. Diferite discipline academice au analizat aceste schimbări și le-au adaptat la propriul domeniu de cercetare. Până la începutul secolului XXI, viziunea tradițională unidirecțională a comunicării a fost înlocuită de perspective care se concentrează pe interacțiunea simbolică, crearea și managementul strategic al semnificațiilor și procesele socio-politico-economice ample.

De asemenea, la sfârșitul anilor '80 ai secolului XX, datorită modificărilor care au intervenit în diverse domenii, a permis conturarea unei viziuni integrate și multidimensionale a comunicării strategice. Pe parcursul secolului XX, comunicarea strategică a fost corelată cu diverși factori contextuali și conceptuali care i-au conferit o anumită interpretare: inamic sau propaganda de luptă, în timpul Primului Război Mondial; război politic în Marea Britanie; războiul psihologic în

SUA, dar corelată și cu al Doilea Război Mondial; operațiuni psihologice (din anii 1950); informații despre război (1991- 1996); operațiuni de informare (1996 - prezent); gestionarea percepției (post 9/11) [1].

Noua viziune privind comunicarea strategică de la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului XXI, din sfera relațiilor internaționale, a recunoscut necesitatea analizei comunicării strategice în corelație cu diplomația, alianțele din domeniul securității și procesele geopolitice, transformarea digitală, războiul hibrid și schimbările de putere la nivel regional.

Pe parcursul secolului XXI, comunicarea strategică a fost instituționalizată în cadrul comunității academice internaționale prin intermediul diverselor departamente universitare, programe educaționale, reviste științifice, manuale și conferințe etc. Problematika comunicării strategice se regăsește în disciplinele universitare atât în cadrul facultăților de științe sociale, cât și în cadrul școlilor de afaceri din întreaga lume.

O lucrare de referință pentru studiul nostru este - *Strategic Communication Handbook* [3], publicată în 2021, reprezintă într-o manieră actualizată ideile care se regăsesc și în lucrarea *Strategic Communication Theory and Practice: The Cocreation Model*, publicată cu patru ani mai devreme. Manualul de comunicare strategică reunește lucrări ale celor mai importanți cercetători, dar și practicieni din întreaga lume din domeniul comunicării strategice și include diverse abordări determinate de diferențele naționale și culturale unde este implementată.

Indiferent de domeniul de aplicare a comunicării strategice, un rol extrem de important în cadrul acesteia îl au mesajele, distribuite atât prin intermediul canalelor tradiționale, cât și prin intermediul spațiului online. În prezent, transmiterea mesajelor în cadrul activităților de comunicare strategică se realizează într-un mediu informațional și de securitate dominat de amenințări hibride, propagandă și narative strategice etc. Aceste schimbări au influențat și direcțiile de cercetare a comunicării strategice.

În prezent, potențialul de securitate al comunicării strategice în relația cu războiul informațional, în special cu cel cibernetic și „digitalizarea câmpului de luptă”, de asemenea, se regăsește ca un subiect de cercetare. În cercetarea noastră, studiul profesorului M. Libicki de la Academia Navală din SUA, cu titlul *What Is Information Warfare*, constituie la fel o bază teoretică semnificativă pentru dezvoltarea acestui subiect [18]. Autorul detaliază tipurile de război informațional (comandă și control, psihologic, economic, hacking, război cibernetic, inteligență etc.).

În ultimii ani, în Republica Moldova, domeniul securității și apărării reprezintă un subiect de analiză care se regăsește în diverse studii, monografii, articole științifice sau prezentări în cadrul conferințelor internaționale.

Studiul istoriografic efectuat ne-a permis să evidențiem că odată cu evoluția conceptului de comunicare strategică și proceselor și modalităților de desfășurare și implementare ale acesteia, a fost necesar să fie cercetate noi aspecte de conținut noțional ale comunicării strategice, dar și particularități ce vizează adaptabilitatea acesteia.

Al doilea paragraf, numit ***Fundamentarea conceptuală și teoretico-metodologică a comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale***, pune în lumină fundamentele conceptuale și teoretice de investigație și cuprinde setul de principii, metode, abordări și instrumente de cercetare, care au permis reliefa rolului comunicării strategice în sectorul de securitate și apărare și identificarea necesităților și perspectivelor pentru Republica Moldova.

Specificăm, a fost necesar să examinăm mai multe paradigme și sintagme referitoare la fenomenele „comunicare strategică”, „securitate”, „apărare”. În aceste sens, s-a recurs la analiza separată și compararea comunicării strategice cu *diplomația publică* și *nation branding*.

În viziunea noastră, comunicarea strategică reprezintă un concept complex, ce denotă, în același timp, un *proces*, fiind un *instrument* și reprezentând o *mentalitate*.

În primul rând, *comunicarea strategică este un proces* dinamic, care necesită planificare, coordonare și executare atentă. Succesul acestei dinamici ține de capacitatea de a coordona și sincroniza toate elementele într-un mod coerent și eficient.

În al doilea rând, *comunicarea strategică reprezintă un instrument de combatere a amenințărilor hibride* în domeniul informațional, care denotă o serie sistematică de activități susținute și coerente, desfășurate la nivel strategic, operațional și tactic, ce oferă posibilitatea de a înțelege audiențele-țintă, identificând canale eficiente și dezvoltând și promovând idei și opinii prin intermediul acelor canale de a încuraja și susține anumite tipuri de comportament.

În al treilea rând, *comunicarea strategică reprezintă o mentalitate*, ce presupune adoptarea unei viziuni pe termen lung, în care fiecare acțiune de comunicare este evaluată în funcție de impactul său asupra obiectivelor organizației/ instituției/statului. Un loc primar în cadrul comunicării strategice ca și mentalitate îl ocupă narațiunile strategice, care sunt din ce în ce mai mult utilizate, ca urmare a evoluției mediului informațional și ca nevoie de adaptare la schimbările apărute în actualul context internațional.

Acest demers complex privind identificarea conceptuală a *comunicării strategice* ne permite să evidențiem perspectiva interdisciplinară a acesteia în sectorul securității și apărării și să explorăm acest fenomen din multiple perspective științifice datorită caracterului său complex și integrativ. Interdisciplinaritatea se manifestă prin interacțiunea și integrarea diferitelor domenii de cercetare, precum filosofia, politologia, sociologia, dreptul, economia și psihologia, pentru a oferi o înțelegere aprofundată a comunicării strategice atât ca noțiune, cât și ca proces.

Aceasta implică expertiza specialiștilor din mai multe domenii precum securitatea internațională și cea națională, teoria relațiilor internaționale, comunicarea, marketingul, sociologia și psihologia, contribuind astfel la dezvoltarea unor strategii mai eficiente și mai bine adaptate realităților actuale.

Cu toate acestea, în ciuda diversității și profunzimii cercetărilor, comunitatea științifică nu a ajuns încă la un consens general acceptat privind metodologia și aspectele fundamentale ale acestui domeniu, ceea ce subliniază nevoia de studii și dezbateri continue.

În acest context, este important de subliniat că suportul metodologic și fundamentul teoretico-științific aplicabil domeniului de cercetare facilitează nu doar evidențierea aspectelor conceptuale ale temei studiate, ci și conturarea direcțiilor de evoluție ale comunicării strategice în sectorul securității și apărării. Prin această abordare, se asigură o înțelegere aprofundată a dinamicii și complexității acestui domeniu, oferind totodată premise pentru conturarea perspectivelor de dezvoltare a comunicării strategice în sectorul de securitate și apărare.

Astfel, *metoda descriptivă*, fiind fundamentată pe anumite categorii și concepte contemporane, invocată pe larg, permite trecerea în revistă a anumitor evenimente ce țin de evoluția *comunicării strategice*.

Nu putem neglija rolul *abordării sistemice*, care presupune tratarea comunicării strategice ca fenomen integral și holistic, asigurând, în același timp, evidențierea specificului acesteia în sectorul de securitate și apărare. Alături de această abordare, cea *instituțională* ne permite să studiem activitatea instituțiilor politice și internaționale prin analiza actelor și documentelor strategice ale acestora.

Abordarea behavioristă, actuală în evaluarea mediului actual de securitate contemporan, permite efectuarea analizei comportamentului actorilor implicați în procesul de asigurare a securității prin prisma *comunicării strategice*. Acest fapt permite studierea fenomenului comunicării strategice prin intermediul analizei comportamentului indivizilor și a grupurilor sociale: analiza tipurilor de comportament al publicului țintă, în totalitatea lor; impactul asupra instituțiilor politice. Totodată, aplicarea acestei abordări a permis identificarea lacunelor existente în implementarea comunicării strategice în Republica Moldova, evidențierea necesității coordonării acesteia la nivel național, precum și a posibilității de a implica mai activ cetățenii în acest proces.

Metoda analizei evenimentelor pentru a studia și înțelege evenimentele care se desfășoară în domeniul securității și apărării, evoluția acestora și impactul pe termen lung. Această metodă a fost aplicată pentru a analiza amenințările hibride la adresa Republicii Moldova, în special campaniile de dezinformare, în intenția de a identifica cauzele creșterii influenței ruse în regiune. De aici și rolul *metodei prognozării* în identificarea și definirea perspectivelor de dezvoltare a comunicării strategice atât la nivel național în contextul perturbărilor regionale și internaționale.

Pentru a avea o investigație complexă asupra subiectului de cercetare, a fost aplicată și *metoda studiului de caz*, care ne-a permis să evaluăm mai multe modele de politici și programe din diverse organizații și state. Culegerea informațiilor în studiul de caz s-a făcut prin intermediul unor surse diverse – *documente, discuții, observația neparticipativă*, cu respectarea principiilor necesare aplicării acestei metode: multitudinea surselor și succesiunea logică.

Metoda observației este esențială în elaborarea tezei prin faptul că a facilitat colectarea informațiilor empirice directe despre modul în care se desfășoară comunicarea strategică. Prin *observație neparticipativă*, au fost colectate date referitoare la comportamentele și interacțiunile actorilor politici, la dinamica mesajelor transmise și la reacțiile populației în fața provocărilor de securitate. *Observația directă* a evenimentelor, întâlnirilor și campaniilor de comunicare a

oferit un cadru concret pentru evaluarea eficienței mesajelor în contextul comunicării strategice.

De asemenea, metoda a permis identificarea nevoilor populației pe această dimensiune, facilitând astfel o mai bună înțelegere a așteptărilor și temerilor cetățenilor, aceasta fiind utilă în ajustarea strategiilor de comunicare, astfel încât acestea să devină mai relevante și eficiente. Prin integrarea observației cu alte metode, precum sondajele și interviurile, cercetarea a oferit o viziune holistică asupra comunicării strategice în domeniul securității și apărării, contribuind la formularea de recomandări bazate pe realitate pentru îmbunătățirea relațiilor între cetățeni și instituțiile din sectorul de securitate și apărare.

Aplicarea *metodei sociologice* a presupus realizarea unor interviuri, organizarea unui focus grup și chestionarea diversilor reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale centrale (a se vedea Anexa 4) și locale, implicate în activități de comunicare strategică, reprezentanți ai societății civile, dar și experți din străinătate care au creat diverse modele de comunicare strategică fie la nivel național, fie în cadrul diverselor organizații.

În cele din urmă, fundamentarea conceptuală și teoretică au permis analiza comunicării strategice în sectorul de securitate și apărare și a cuprins diferite niveluri de analiză: internațional, național și individual.

Astfel, comunicarea strategică în sectorul de securitate și apărare trebuie abordată într-o perspectivă interdisciplinară și în conformitate cu transformările actuale din cadrul relațiilor internaționale, politologiei, geopoliticii, istoriei, științelor comunicării, marketingului internațional, dar și cu schimbările din cadrul mediului informațional și de securitate național și internațional.

În al 2 capitol, intitulat **Experiența internațională în instituționalizarea și implementarea comunicării strategice în domeniul securității și apărării**, este evidențiat rolul fundamental al comunicării strategice în susținerea securității naționale, combaterea dezinformării și consolidarea coeziunii sociale. Sunt analizate modelele și experiențele relevante la nivel internațional – SUA, Marea Britanie, Estonia, NATO, UE, pentru a oferi repere aplicabile Republicii Moldova. Comunicarea strategică este privită ca un instrument de baza în atingerea obiectivelor naționale de securitate și în crearea rezilienței sociale, cu accent pe integrarea acestora în politicile de securitate și apărare.

În paragraful 1 intitulat ***Instituționalizarea comunicării strategice în contextul proceselor internaționale și regionale de securitate***, este analizată dinamica dezvoltării comunicării strategice în plan internațional și regional, accentuând că în contextul noilor provocări de securitate, precum cele hibride, informaționale și cibernetice, comunicarea strategică a devenit un instrument important în arhitectura de apărare a statelor. Sunt analizate modelele de comunicare strategică implementate de SUA, Regatul Unit al Marii Britanii, Estonia, dar și NATO, Uniunea Europeană, evidențiind rolul structurii instituționale, coordonării interinstituționale și profesionalizării resurselor umane. SUA este prezentată drept un pionier în acest domeniu, dezvoltând un sistem integrat de comunicare strategică în sfera apărării și securității naționale. În Regatul Unit, comunicarea

strategică este abordată ca un proces guvernamental integrat, în care toate instituțiile relevante contribuie la articularea și diseminarea mesajelor naționale. În cazul NATO, comunicarea strategică este considerată un pilon operațional, fiind încorporată în toate misiunile și operațiunile Alianței. De asemenea, este analizată experiența Uniunii Europene, care, prin instituții ca Serviciul European de Acțiune Externă, a început să trateze comunicarea strategică ca o componentă critică a răspunsului la dezinformare. Estonia este prezentată drept un model regional de bune practici, remarcându-se prin integrarea rețelelor de reziliență societală și alfabetizare media ca parte din comunicarea strategică națională.

Fiecare model are caracteristici proprii: profesionalizarea personalului, integrarea în structuri de comandă, cooperarea civil-militară și adaptabilitatea la crize hibride. Republica Moldova, aflată la începutul procesului de instituționalizare, poate învăța din aceste exemple pentru a-și contura propriul model de comunicare strategică integrată.

În paragraful 2 intitulat ***Comunicarea strategică – instrument de realizare a obiectivelor naționale de securitate***, comunicarea strategică este prezentată ca parte integrantă a arhitecturii de securitate națională. Pornind de la teoriile lui Barry Buzan și ale școlii de la Copenhaga privind securizarea, se argumentează că percepția amenințărilor și definirea priorităților naționale depind de capacitatea statului de a transmite eficient mesaje coerente și convingătoare. Comunicarea strategică nu este doar un proces de transmitere a mesajelor, ci și un mijloc de a modela percepțiile, de a anticipa reacțiile și de a genera încredere în instituțiile statului.

În cadrul acestui capitol este analizat modul în care comunicarea strategică contribuie direct la formularea, promovarea și apărarea intereselor și obiectivelor naționale de securitate. Autorul argumentează că, în contextul unei lumi multipolare și al intensificării confruntărilor hibride, comunicarea strategică este importantă pentru menținerea coeziunii interne, descurajarea actorilor ostili și mobilizarea sprijinului internațional. De asemenea, sunt prezentate modalitățile prin care unele state folosesc comunicarea strategică pentru a contracara propaganda externă, pentru a gestiona crizele și a asigura transparența instituțională.

Concluziile din capitolul II se reflectă, în condițiile unui mediu internațional marcat de instabilitate și conflicte hibride, comunicarea strategică devine o necesitate strategică. Experiențele internaționale demonstrează eficiența acestui instrument în protejarea intereselor naționale, dar și în consolidarea relațiilor cu partenerii externi. Totodată, Republica Moldova poate valorifica exemplele internaționale pentru a-și dezvolta propriul model de comunicare strategică, adaptat specificului său geopolitic, instituțional și societal.

Capitolul III al tezei numit ***Tendințe de dezvoltare și consolidare a comunicării strategice în Republica Moldova: perspective pentru domeniul securității și apărării naționale***, dedicat examinării contextului național al Republicii Moldova din perspectiva comunicării strategice, examinează atât provocările actuale, cât și oportunitățile de consolidare a rezilienței prin instrumente de comunicare adaptate la riscurile contemporane. În acest capitol, sunt analizate condițiile specifice ce influențează aplicarea eficientă a comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale.

Paragraful 1, ***Factori de impact în implementarea comunicării strategice la nivel național*** analizează factorii-cheie care influențează eficiența și procesul de implementare a comunicării strategice în Republica Moldova.

Pe plan intern, principalele constrângeri sunt legate de instabilitatea politică, slăbiciunea instituțională, deficitul de coordonare interinstituțională, fragmentarea mesajelor publice și absența unui cadru legal și operațional unitar privind comunicarea strategică. Lipsa unei narațiuni naționale coerente și partajate la nivel societal reduce eficiența mesajelor strategice, în timp ce gradul scăzut de încredere în instituțiile statului limitează capacitatea acestora de a mobiliza sprijin pentru politici, inclusiv cele de securitate și apărare. Cultura redusă de securitate, în special în rândul publicului larg, afectează capacitatea societății de a recunoaște și respinge amenințările hibride și narativele ostile. În paralel, insuficiența resurselor umane calificate, lipsa instruirii continue a comunicatorilor instituționali contribuie la o reacție adesea întârziată și lipsită de coerență în gestionarea crizelor informaționale.

Factorii externi exercită o presiune suplimentară și constantă asupra capacității statului de a dezvolta o comunicare strategică eficientă. Războiul hibrid dus de Federația Rusă include componente informaționale, cibernetice, politice și economice care vizează destabilizarea internă, subminarea suveranității și contestarea orientării pro-europene a Republicii Moldova. Dezinformarea sistematică, narativele anti-UE și anti-NATO, propagarea știrilor false și a teoriilor conspiraționiste în spațiul public, în special prin media rusească și rețelele sociale, influențează percepțiile publice și polarizează societatea.

Republica Moldova face parte din așa-numita „vecinătate apropiată” a Federației Ruse, fiind vizată de influențe destabilizatoare, inclusiv război hibrid, dezinformare, presiuni economice și ingerințe politice. Astfel, susținerea regimului separatist din Transnistria și destabilizarea situației în UTA Găgăuzia prin intermediul actorilor proxy sunt utilizate pentru a bloca procesul de integrare europeană. Din perspectiva comunicării strategice, implicarea Rusiei în mișcările separatiste din Republica Moldova se caracterizează prin campanii de influență și dezinformare media, care au drept scop să inducă haos, sentimentul de lipsa de control din partea guvernării și să ducă la destabilizare.

Poziționarea geostrategică a Republicii Moldova între Uniunea Europeană și Federația Rusă, în imediata vecinătate a războiului din Ucraina, amplifică presiunea geopolitică și riscurile de securitate. În aceste condiții, comunicarea strategică trebuie să acționeze proactiv, nu doar reactiv, pentru a întări reziliența societală, a oferi claritate strategică și a construi încredere între cetățeni și stat.

Comunicarea strategică în Republica Moldova este condiționată de multipli factori politici, instituționali, socioculturali și geopolitici, tehnologici, de securitate, ce necesită o abordare sistemică, anticipativă și interinstituțională. Succesul implementării depinde de capacitatea statului de a construi un cadru strategic coerent, susținut prin voință politică, expertiză tehnică, resurse adecvate și angajament civic, într-o formulă de parteneriat între guvern, societate civilă, media și partenerii internaționali.

În paragraful 2 intitulat ***Evoluții și tendințe de instituționalizare a comunicării strategice și perspective de implementare în domeniul securității și apărării***, analizează dinamica eforturilor recente de instituționalizare a comunicării strategice în Republica Moldova. Republica Moldova se află în plin proces de dezvoltare a unui model propriu de comunicare strategică în domeniul securității și apărării, inspirat de bunele practici internaționale, dar adaptat la specificul național și provocările interne și externe.

Analiza etapizării procesului de instituționalizare relevă două etape distincte. Prima, cuprinsă între 2012–2023, poate fi considerată etapa de fundamentare conceptuală, în care comunicarea strategică a fost introdusă treptat în documentele de politici publice, fără a beneficia însă de o infrastructură instituțională adecvată. În această etapă, Strategia de Informare și Comunicare în domeniul Apărării și Securității Naționale (2012–2016) a reprezentat primul document care a încercat să instituționalizeze un mecanism de comunicare privind securitatea. Un pas important a fost făcut în 2018, prin Strategia Națională de Apărare, care a recunoscut explicit comunicarea strategică drept unul din instrumentele de realizare a obiectivelor de securitate națională. În același spirit, documente precum Planul Individual de Acțiuni Republica Moldova – NATO 2017–2019 și Strategia Securității Informaționale 2019–2024 au subliniat rolul crucial al dezvoltării mecanismelor de comunicare strategică și al conectării acestora la platformele internaționale.

Etapa actuală a procesului de instituționalizare a început în 2023 și se caracterizează printr-un efort susținut de creare a unor structuri specializate, în special prin înființarea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării. Această instituție are misiunea de a coordona acțiunile autorităților în domeniul combaterii dezinformării și construirii unei narațiuni strategice coerente la nivel național. Această inițiativă marchează tranziția de la o abordare teoretică și dispersată la una instituționalizată și operațională.

În paralel, alte instituții au adoptat măsuri de consolidare instituțională în domeniul comunicării strategice. Un exemplu relevant este înființarea Direcției de Comunicare Strategică în cadrul Statului Major General al Armatei Naționale, în octombrie 2023, structură dedicată coordonării mesajelor publice, combaterii dezinformării și promovării unei narațiuni naționale coerente privind rolul și activitatea Armatei Naționale. Direcția cuprinde secții specializate (planificare, analiză, execuție) și colaborează cu actori interni și internaționali pentru a implementa strategii eficiente de comunicare publică în domeniul securității.

Totodată, instituționalizarea comunicării strategice s-a extins și în alte domenii, precum diplomația publică (prin crearea Serviciului de Diplomație Publică și Comunicare Strategică la MAE) și supravegherea frontierei (prin Secția de Comunicare Strategică din cadrul Poliției de Frontieră).

Cu toate acestea, reziliența comunicării strategice rămâne fragilă. Se constată lipsa unei coordonări eficiente între instituții, deficit de personal specializat și lipsa unei culturi organizaționale consolidate în domeniul comunicării strategice. De asemenea, procesul de instituționalizare este afectat de resurse financiare limitate, de fragmentarea mesajelor publice și de insuficiența programelor de formare profesională.

Pentru a consolida acest proces, este necesară o viziune integrată care să includă: stabilirea unor structuri centrale de coordonare, elaborarea unui curriculum național pentru formarea comunicatorilor guvernamentali, identificarea priorităților tematiche (combaterea dezinformării, consolidarea rezilienței informaționale, promovarea narațiunii naționale), precum și implementarea de mecanisme de monitorizare continuă a spațiului informațional. Totodată, cooperarea cu sectorul privat, ONG-uri și instituții internaționale este importantă pentru combaterea amenințărilor informaționale transfrontaliere și pentru adaptarea la noile provocări ale mediului digital.

Progresele realizate până în prezent, deși limitate, indică o tranziție de la o viziune fragmentară și reactivă la una proactivă și coordonată. Provocările persistă, în special în ceea ce privește alocarea de resurse, formarea profesională, stabilirea unui cadru legal robust și întărirea cooperării interinstituționale. Totuși, asumarea politică a comunicării strategice ca instrument de guvernare și securitate este un pas esențial în procesul de adaptare a Republicii Moldova la realitățile unui mediu informațional ostil și complex.

În paragraful 3, ***Consolidarea comunicării strategice a Republicii Moldova în contextul mediului actual de securitate***, este analizat actualul context geopolitic marcat de amenințări hibride și dezinformare, comunicarea strategică devine un instrument important în protejarea intereselor naționale ale Republicii Moldova. Fundamentele acesteia sunt consolidate prin Strategia Securității Naționale și prin măsuri sprijinite de Uniunea Europeană, care recunosc rolul major al contracarării influenței informaționale ostile, în special din partea Federației Ruse. Comunicarea strategică nu este doar un răspuns la crize, ci un proces proactiv ce presupune integrarea coerentă cu diplomația, politicile de apărare și cele interne, în scopul consolidării profilului țării ca partener democratic și de încredere pe plan internațional.

În plan intern, comunicarea strategică trebuie să sprijine coeziunea socială și să diminueze impactul riscurilor și amenințărilor printr-un discurs unificat, coerent și bine targetat. Consolidarea instituțională a acestui domeniu presupune elaborarea unui cadru legislativ clar, crearea unei structuri de coordonare interinstituțională, întărirea capacităților Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării, precum și dezvoltarea unei narațiuni naționale proactive, capabile să crească reziliența populației.

Din perspectivă operațională, sunt evidențiate trei direcții fundamentale de dezvoltare:

1. *Comunicarea strategică ca instrument de promovare a politicilor și obiectivelor naționale.* Pentru a fi eficientă, comunicarea strategică a Republicii Moldova trebuie să promoveze interese naționale clar definite, să emită mesaje coerente susținute de acțiuni concrete și să vizeze audiențe bine segmentate printr-o coordonare instituțională sistematică. La nivel internațional, aceasta contribuie la realizarea obiectivelor naționale, precum apărarea suveranității, integrității teritoriale, dezvoltarea durabilă, securitatea cetățenilor și integrarea europeană, așa cum sunt definite în documentele de politici strategice naționale. Comunicarea strategică trebuie să depășească statutul de instrument guvernamental și să se

fundamenteze pe o narațiune națională amplu distribuită, care să reflecte aspirațiile societății. În prezent, absența unei astfel de narațiuni reduce eficiența eforturilor proactive de contracarare a dezinformării.

Strategia de Securitate Națională și Concepția Comunicării Strategice sunt documente interdependente, iar comunicarea strategică se axează pe cinci piloni tematici: integrarea europeană, coeziunea socială, reziliența economică, consolidarea apărării și securitatea regională.

În domeniul *integrării europene*, comunicarea strategică trebuie să transmită beneficiile aderării la UE și să contracareze dezinformările referitoare la suveranitate și efecte economice. Colaborarea cu autoritățile locale și utilizarea de exemple tangibile sunt esențiale pentru consolidarea sprijinului public.

În ceea ce privește *coeziunea socială*, comunicarea trebuie să promoveze solidaritatea, toleranța și o identitate națională incluzivă, esențiale pentru o societate rezilientă în fața propagandei externe. Este necesară combaterea discursurilor divizive și promovarea încrederii în instituțiile democratice.

Pe dimensiunea *rezilienței economice*, comunicarea strategică trebuie să evidențieze avantajele reformelor și ale independenței energetice, combătând narativele de destabilizare economică. Narațiunile pozitive despre dezvoltarea economică trebuie susținute prin date clare și exemple accesibile populației.

În privința *consolidării sectorului de apărare*, comunicarea trebuie să explice necesitatea modernizării militare în contextul statutului de neutralitate, promovând o cultură de securitate în rândul cetățenilor și o mai bună transparență privind alocarea resurselor. Cu referire la *securitatea regională*, comunicarea strategică susține promovarea unei imagini internaționale coerente, explică colaborarea cu partenerii internaționali și contracarează propaganda ostilă prin argumente clare privind beneficiile parteneriatelor cu UE, NATO și ONU. Totodată, evidențiază rolul activ al Republicii Moldova ca stat neutru, dar implicat constructiv în arhitectura de securitate europeană. Comunicarea strategică trebuie să contribuie la educarea publicului cu privire la reforme și la construirea unui consens social în jurul direcțiilor strategice asumate, inclusiv integrarea europeană.

2. *Coordonarea eficientă și comunicarea unitară între instituțiile statului.* Acest proces presupune armonizarea eforturilor instituționale și interacțiunea activă cu publicul pentru a combate dezinformarea și pentru a întări încrederea în instituțiile statului. Coordonarea interinstituțională deficitară și lipsa unei comunicări coerente cu cetățenii au fost identificate ca obstacole în implementarea eficientă a comunicării strategice, în special în contextul securității și apărării naționale. Pentru a răspunde acestor provocări, este esențială instituționalizarea unui cadru strategic integrat de comunicare, care să fie reflectat în toate etapele de planificare și aplicare a politicilor publice. Comunicarea strategică trebuie să devină un instrument puternic al puterii naționale, capabil să modeleze atitudini, să colecteze feedback public și să coordoneze mesajele dintre guvern și parteneri interni și internaționali.

Eforturile Republicii Moldova de a construi o astfel de arhitectură au fost concretizate prin înființarea în 2023 a Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării. Cu toate acestea, eficiența Centrului este limitată de resurse umane și financiare insuficiente, lipsa unui mandat clar și absența unui mecanism operațional stabil de coordonare cu alte instituții-cheie, precum Guvernul, Președinția și Consiliul Suprem de Securitate. În acest context, este necesară crearea unui Consiliu de politici de comunicare strategică (CPSC), sprijinit de un secretariat, care să ofere orientare strategică, să asigure coerența mesajelor și să faciliteze implementarea deciziilor la nivel național. Un alt aspect crucial este adaptarea comunicării strategice la realitățile războiului hibrid, care afectează Republica Moldova. În paralel, este esențială extinderea comunicării strategice către administrațiile publice locale și lansarea de programe de alfabetizare media pentru populație, dezvoltarea culturii de securitate.

3. *Crearea unei mentalități comune de comunicare strategică la nivel instituțional și societal* presupune consolidarea unei mentalități comune de comunicare strategică la toate nivelurile instituțiilor statului, ca parte integrantă a culturii strategice. Această mentalitate trebuie să susțină implementarea Strategiei Naționale de Securitate.

Este necesară asumarea responsabilității la nivel înalt pentru a transforma comunicarea strategică într-un proces susținut și coordonat, orientat spre interesul public și protejarea democrației. Pentru a fi eficientă, această cultură instituțională trebuie să funcționeze ca un sistem interactiv și autosustenabil, care să faciliteze schimbul de informații și experiență între comunicatori, decidenți politici, agenții guvernamentale, experți și societatea civilă. Comunicarea strategică eficientă necesită adaptarea mesajelor în funcție de public, de natura crizei sau a riscurilor, dar și coordonarea cu celelalte instrumente ale puterii naționale: militare, diplomatice, informaționale și economice.

Dezvoltarea unei mentalități comune este un element important pentru creșterea rezilienței sociale și combaterea fenomenului FIMI (dezinformare, manipulare informațională și interferențe străine). Lipsa specialiștilor calificați în domeniul securității informaționale și migrarea acestora către sectorul privat afectează capacitatea instituțiilor de a detecta și reacționa eficient la amenințările informaționale. În plus, lipsa resurselor tehnologice și financiare limitează modernizarea infrastructurii critice, iar fragmentarea instituțională îngreunează acțiunile coerente. În contextul geopolitic sensibil, comunicarea strategică trebuie să fie sprijinită de o strategie națională de securitate informațională actualizată, care să includă măsuri de alfabetizare media, reglementarea platformelor digitale și campanii publice susținute. De asemenea, implicarea activă a cetățenilor, prin feedback, participare civică și diseminarea informațiilor verificate, este crucială pentru o comunicare strategică eficientă și democratică.

Este necesară implicarea liderilor de instituții, educarea continuă a comunicatorilor, dezvoltarea unei rețele intersectoriale de partajare a informației și experiențelor, dar și implicarea activă a cetățenilor în procesul de comunicare și în combaterea dezinformării. Integrarea acestor direcții în practică necesită resurse

umane calificate, sprijin bugetar adecvat, măsuri legislative și susținere politică la cel mai înalt nivel. Comunicarea strategică trebuie să devină parte integrantă a politicii de securitate națională și a procesului de aderare la UE, contribuind la consolidarea rezilienței societale, a imaginii internaționale a Republicii Moldova și a încrederii cetățenilor în instituțiile statului.

Concluziile capitolului 3 evidențiază provocările de securitate multidimensionale, generate de presiuni geopolitice, economice și de riscuri informaționale cu care se confruntă Republica Moldova și care subminează încrederea publică și afectează stabilitatea internă. În acest context, comunicarea strategică devine un instrument vital pentru protejarea obiectivelor naționale, promovarea integrării europene, consolidarea coeziunii sociale și combaterea narațiunilor ostile. Integrarea europeană, ca prioritate strategică, necesită o comunicare clară și proactivă, care să explice reformele și să contracareze dezinformarea, mobilizând sprijinul public. Totodată, dezvoltarea unei comunicări strategice eficiente presupune consolidarea capacităților instituționale, coordonare interinstituțională și politici coerente de comunicare în sprijinul democrației și securității.

Deși comunicarea strategică este recunoscută ca pilon al securității naționale încă din 2018, aplicarea sa rămâne incipientă. Inițiative recente, precum crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării (2023) și Direcția de Comunicare Strategică a Ministerului Apărării, indică progrese, dar lipsa unui cadru centralizat, a resurselor și a mecanismelor de răspuns rapid limitează eficiența acestora. Dezvoltarea comunicării strategice în Republica Moldova trebuie să se bazeze pe trei direcții complementare: ca instrument de promovare a politicilor naționale, cu accent pe integrarea europeană, coeziunea socială, reziliența economică, consolidarea apărării și securitatea regională; ca proces de coordonare eficientă a mesajelor în acord cu prioritățile statului; și ca mentalitate comună, integrată în cultura de securitate și guvernare democratică. Prin această abordare, Republica Moldova își poate construi un sistem comunicațional rezilient, adaptat provocărilor hibride și capabil să susțină obiectivele sale strategice.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată constă în determinarea importanței implementării comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale a Republicii Moldova prin prisma necesităților de contracarare a provocărilor actuale ale mediului de securitate, demonstrată prin valorificarea factorilor conceptuali, metodologici, politici și strategici relevanți în context național, regional și internațional. Acest demers a permis formularea unor recomandări privind consolidarea comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale, atât din perspectiva instituționalizării acesteia, cât și din perspectiva valorificării bunelor practici în materie de securitate și apărare.

Contribuția autorului constă în realizarea unei analize complexe a *comunicării strategice* în domeniul securității și apărării naționale, abordată dintr-o perspectivă interdisciplinară. Aceasta a implicat desfășurarea unei cercetări aprofundate asupra studiilor și materialelor care abordează și analizează *comunicarea strategică*, atât dintr-o perspectivă multidimensională, cât și în raport cu procesele care au loc în mediul actual de securitate; de stabilit baza conceptuală și teoretico-metodologică de cercetare a comunicării strategice în domeniul securității și apărării; de identificat modalități de valorificare a experiențelor și practicilor internaționale privind necesitatea de instituționalizare a comunicării strategice în domeniul securității și apărării; de determinat factorii de impact care condiționează necesitatea implementării comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale; de identificat modalitățile de consolidare a capacităților de *comunicare strategică* la nivel național în vederea atingerii obiectivelor de securitate națională în contextul mediului actual de securitate.

Concluziile și ideile prezente în lucrare reprezintă rezultatul cercetării autorului și sunt expuse în șapte articole științifice (3 - în reviste internaționale cu impact, 2 - în reviste naționale categoria B/C, 2 – în materialele conferințelor), 16 note analitice și informative, 4 articole în culegeri și studii.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în faptul că rezultatele obținute vor contribui la crearea și completarea strategiilor de comunicare strategică ale instituțiile responsabile de securitatea și apărarea națională, referențiale procesului de comunicare, atât la nivel conceptual, strategic, cât și la nivel de funcționalitate. De asemenea, valoarea aplicativă a lucrării rezidă în elaborarea unui suport teoretic și aplicativ destinat politicilor instituționale de comunicare ale actorilor din sectorul de securitate și apărare a Republicii Moldova. Cercetarea dispune de utilitate în contextul mediului universitar național privind predarea unor cursuri specializate în domeniul comunicării strategice din cadrul facultăților de relații internaționale, studii politice și studii de securitate, dar și pentru elaborarea unui curriculum național destinat funcționarilor publici, atât din cadrul autorităților publice centrale, cât și locale. Concluziile tezei de doctorat și recomandările formulate în urma cercetării pot să servească drept repere în activitatea instituțiilor de stat cu atribuții în domeniul comunicării strategice.

În baza aprofundatelor și complexelor investigații științifice realizate în cadrul acestei cercetări academice, formulăm următoarele **concluzii generale**:

1. În primele decenii ale secolului XXI-lea, remarcăm dezvoltarea comunicării strategice ca un domeniu important în cadrul relațiilor internaționale, dar și ca o disciplină științifică distinctă. În urma realizării unei analize plurivalente la nivelul literaturii științifice specializate, am validat ideea existenței unui interes sporit de cercetare față de comunicarea strategică în mediile academice occidentale, arealul postsovietic, precum și în spațiul de limbă română al cercetării. Plecând de la această analiză multidimensională, a fost identificat faptul că cercetările în Republica Moldova privind comunicarea strategică sunt la o etapă incipientă, oferind o imagine incompletă asupra acestui domeniu. Cu atât mai mult, remarcăm un număr limitat de cercetări privind comunicarea strategică în sectorul de securitate și apărare.
2. Conceptul de comunicare strategică deține un caracter interdisciplinar, reprezentând un obiect de studiu în sociologie, psihologie, mass-media și științele politice. În viziunea noastră, comunicarea strategică reprezintă un concept complex, pe care îl percepem ca descriind în același timp un proces, fiind totodată un instrument și reprezentând o mentalitate. Plecând de la cercetarea aprofundată realizată, care ne-a permis tragerea unor concluzii pertinente, considerăm că acest concept nu se limitează doar la transmiterea unui mesaj, ci include elemente care aduc în atenție modalitatea prin care acel mesaj este elaborat, căror categorii de audiențe îi este destinat, cum este livrat și cum se aliniază cu obiectivele naționale de securitate. Astfel, concluzionăm că acest concept face referire la un proces dinamic care necesită planificare, coordonare și executare atentă.
3. Analizând experiența internațională de instituționalizare a comunicării strategice, putem conchide că diverse state și organizații au adaptat comunicarea strategică la propriul specific. Pentru a-și crea propriul model de comunicare strategică, Republica Moldova poate prelua din modelul american principiul de promovare a intereselor naționale pe plan extern, de la cel britanic – cele de coordonare între instituțională, de comunicare transparentă și menținerea încrederii proprii populației. Modelul NATO ne oferă o structură bine definită a comunicării strategice și, la fel ca și cel al UE, este axat pe promovarea valorilor care contribuie la crearea unei mentalități comune privind dezvoltarea domeniului securității. Modelul estonian este cel mai apropiat de realitățile și contextul Republicii Moldova, deoarece protejarea spațiului informațional împotriva influențelor externe, securizarea infrastructurii digitale, educarea publicului și implicarea cetățenilor și a societății civile în activitățile de comunicare strategică reprezintă pilonii esențiali pentru procesele de comunicare în Estonia.
4. În mediul internațional și național volatil de securitate, caracterizat de amenințări hibride, comunicarea strategică eficientă, care utilizează strategii narrative proactive și în calcul particularitățile specifice ale statului din punct de vedere social, cultural și politic, reprezintă o soluție pentru îndeplinirea obiectivelor naționale, gestionarea crizelor, confruntărilor hibride. Comunicarea strategică este importantă pentru menținerea coeziunii interne, descurajarea

actorilor ostili și mobilizarea sprijinului internațional Aceasta poate contribui la o buna guvernare a sectorului de securitate la combaterea manipulărilor informaționale străine, la promovarea valorilor democratice.

5. Comunicarea strategică a Republicii Moldova în domeniul securității și apărării este influențată de contextul geopolitic, de situația din domeniul securității și apărării naționale, precum și de crizele din domeniul securității energetice, de fragilitatea economiei, separatism, (in)stabilitatea politică, de nivelul redus de încredere a populației în instituțiile statului și de amenințările hibride. Astfel, pe baza rezultatelor pragmatice ale unei cercetări științifice plurivalente a conceptului de comunicare strategică, considerăm că aceasta trebuie să fie implementată în conformitate cu prevederile Strategiei Securității Naționale și Strategiei Naționale de Apărare și să contribuie la menținerea, protejarea și realizarea obiectivelor naționale de securitate, atât pe timp de pace, cât și în contextul unor crize sau în caz de război.
7. Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării a Republicii Moldova reprezintă un instrument de realizare a obiectivelor naționale de securitate la nivel internațional și național. Pentru eficientizarea acesteia, apreciem ca fiind necesară depășirea provocărilor existente prin consolidarea cadrului instituțional existent, alocarea resurselor umane și financiare necesare și educarea publicului pentru a construi o societate rezilientă și bine informată.
8. Considerăm că dezvoltarea și consolidarea comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale urmează să se dezvolte în direcția susținerii politicilor publice, asigurării unei coordonări eficiente și transmiterii mesajelor corespunzătoare în conformitate cu obiectivele strategice ale statului și instituțiilor sale, dar și necesității de creare a unei viziuni comune de comunicare strategică la toate nivelurile, axată pe: integrare europeană, coeziune socială, reziliență economică, consolidarea sectorului de securitate și apărare în context regional.

Cercetarea efectuată în teza de doctorat a determinat formularea următoarelor

recomandări:

Guvernului Republicii Moldova și instituțiilor guvernamentale din sectorul de securitate și apărare, Centrul de Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării (Centrul):

1. Instituționalizarea comunicării strategice

- Crearea unui cadru național centralizat pentru comunicarea strategică, prin definirea clară a rolurilor și responsabilităților pentru toate instituțiile guvernamentale. Sprijinirea transformării structurilor de comunicare existente din cadrul ministerelor și instituțiilor în unități de comunicare strategică standardizate, cu structuri de bază unificate pentru a asigura coerența și eficiența strategiilor de comunicare guvernamentală.
- Crearea unui Consiliu de Coordonare Interinstituțională a Comunicării Strategice sub conducerea prim-ministrului, care să implice factorii de decizie-cheie din fiecare instituție și să armonizeze mesajele instituționale și să asigure comunicarea acestora cu prioritățile de securitate.

- Crearea în cadrul fiecărui minister câte o structură/ departament/ consiliu pentru a discuta și a conveni asupra activităților de comunicare strategică ca parte integrantă a activității instituționale generale.
- Clarificarea atribuțiilor Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării în procesul de coordonare a comunicării intersinstituționale.

2. Formarea și instruirea resurselor umane specializate în comunicare strategică

- Elaborarea și implementarea unui curs/program de instruire în domeniul comunicării strategice pentru personalul civil și militar care vor utiliza metodologii aplicate de Centrul de Excelență de Comunicare Strategică NATO și de către membrii UE cu experiență în domeniu.
- Creșterea numărului de angajați bine instruiți în departamentele de comunicare pentru a consolida capacitățile de răspuns la dezinformare și implementarea programelor de comunicare strategică prin dezvoltarea curriculumului, traducerilor, instruirilor regulate cu prezență fizică și online. Surse de finanțare pot fi cele din asistența externă (NATO, programe de cooperare UE, sprijin UNDP/OSCE pentru dezvoltare instituțională și formare profesională).

3. Dezvoltarea propriu-zisă a comunicării strategice

- Cartografierea acelor probleme imediate care necesită o abordare coerentă a comunicării strategice.
- Elaborarea planului de comunicare strategică în domeniul securității și apărării de comun cu experți externi și naționali (inclusiv din sectorul asociativ).
- Elaborarea unei narațiuni naționale coerente și unitare care să sprijine integrarea europeană și obiectivele naționale de securitate. Centrul trebuie să conducă procesul de dezvoltare, coordonare și diseminare a acestei narațiuni.
- Extinderea comunicării strategice la nivelul autorităților publice locale și implicarea societății civile prin programe de alfabetizare media, organizarea de campanii educative pe subiecte de securitate și promovarea colaborării dintre guvern, OSC-uri și comunități, pentru creșterea rezilienței informaționale și societale.
- Integrarea comunicării strategice cu instrumente de diplomatie publică și activități comunitare, care să faciliteze dialogul direct cu cetățenii din regiunile vulnerabile (cea transnistreană, din zona de securitate, UTA Găgăuzia, raioanele de nord etc.).

4. Dezvoltarea de parteneriate internaționale și schimb de bune practici

- Consolidarea cooperării strategice externe prin: participarea la mecanisme de dialog UE, NATO (de exemplu, consultările comune de securitate și apărare Uniunea Europeană–Republica Moldova), integrarea în rețele ale experților în comunicare strategică (Centrul de Excelență NATO pentru Comunicare Strategică, Grupul operativ pentru comunicare strategică Est (East StratCom Task Force), Divizia de comunicare strategică NATO, Centrul European de Excelență pentru Contracararea Amenințărilor Hibride (Hybrid CoE), Observatorul European al Mass-Mediei Digitale (EDMO) și schimburi cu instituții similare din țări partenere (Ucraina, Polonia, Lituania, România, Estonia, Suedia etc.).

- Organizarea de exerciții și seminarii comune pentru simularea crizelor informaționale transfrontaliere. Parteneriatele vor facilita accesul la expertiză practică, studii de caz și resurse financiare precum granturi de proiecte regionale.

5. Dezvoltarea infrastructurii media în limbile minorităților

- Susținerea producției și difuzării de conținut informativ și educativ în limbile minoritare (rusă, găgăuză, ucraineană, bulgară, romani) pentru a crește gradul de informare la nivelul comunităților etnice. Finanțarea unor posturi de radio/TV locale în limbile minorităților, crearea de portaluri web și transmisiuni online multilingve, precum și traducerea campaniilor oficiale în aceste limbi.
- Instituții responsabile: Compania Publică de Radio-Televizion Moldova (TRM, care difuzează programe în limbile minoritare), Ministerul Culturii, Consiliul Regional Găgăuzia, organizații comunitare locale. În coordonare, Centrul de Comunicare Strategică va adapta campaniile pentru diversitate culturală.

Consiliului Suprem de Securitate, Guvernului, Centrului de Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării, mass-mediei, universităților.

6. Promovarea culturii de securitate la nivel național

- Elaborarea și implementarea unui Program Național pentru Cultura de Securitate, cu acțiuni adaptate categoriilor-țintă (elevi, funcționari publici, lideri comunitari, jurnaliști etc).
- Inițierea de studii, proiecte de cercetare și publicarea de analize care să sprijine reziliența instituțională și socială și integrarea comunicării strategice în educație, prin introducerea de cursuri universitare și programe de masterat, organizarea de instruiți pentru studenți și profesori, consolidând competențele academice și profesionale în domeniu.
- Campanii publice tematice axate pe alfabetizarea informațională, importanța securității naționale și a integrării europene.

Organizațiilor Societății Civile (OSC):

- 7. Consolidarea competențelor OSC** în domeniul comunicării strategice și contracararea dezinformării, prin programe de instruire, inițiative de monitorizare și răspuns rapid și participare activă la campaniile naționale de informare, contribuind la educarea publicului și la promovarea narațiunilor strategice naționale.

În fine, costurile estimative în implementarea recomandărilor propuse ar trebui să includă resursele necesare pentru crearea și funcționarea noilor departamente specializate, achiziția echipamentelor și licențelor de monitorizare, precum și formarea personalului. Sursele de finanțare pot proveni atât din suportul extern (parteneriate strategice și de dezvoltare într-un cadru multilateral și bilateral), cât și din resurse interne (alocări din bugetul de stat), dar și prin implicarea societății civile.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBU, N. *Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării: abordări conceptuale*. În: „Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurarea a parcursului european”, Chișinău, 22 ianuarie 2018. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice [online]. 2019, partea 3, p. 21-38. [citat: 03.10.2024]. ISBN 978-9975-3377-6-2.
2. ARCOS, R., SMITH, H. Digital Communication and Hybrid Threats Presentation. In: *Icono14* [online]. 2021, vol. 19 (1), p. 1-14. ISSN: 1697-8293
3. BOTAN, C. *Strategic Communication Theory and Practice: The Cocreational Model*. Boston: Wiley-Blackwell, 2017. 256 p. ISBN: 978-0-470-67457-4.
4. BROOKS, R. Confessions of a Strategic Communicator: Tales from inside the Pentagon's message machine. In: *Foreign Policy* [online]. 2012. [citat: 04.10.2024]. Disponibil: <https://foreignpolicy.com/2012/12/06/confessions-of-a-strategic-communicator/>
5. BROOKS, R. *How Everything Became War and the Military Became Everything: Tales from the Pentagon*. New York: Simon & Schuster, 2016. 448 p. ISBN 978-1476777863.
6. BUTUC, M. Funcționalitatea comunicării strategice în Republica Moldova: factori de risc în procesul implementării. In: *ANUAR studii de apărare și securitate*, 2022, p. 44-50. ISSN 1811-2668
7. CAVELTY, M., MAUER, V., KRISHNA-HENSEL, S. *Power and security in the information age: Investigating the role of the state in cyberspace*. London: Routledge, 2007. 182 p. ISBN 9780754670889.
8. CEBOTARI, S., BUDURINA-GOREACII, C. Some considerations on the term of strategic communication. In: *Science Time* [online]. 2019, nr. 11 (71), p. 24-30. ISSN 2310-7006.
9. COCOLICI, D. Comunicare strategică în operațiile militare moderne. În: *Infosfera. Revista de studii de securitate și Informații pentru Apărare* [online]. 2020, nr. 2, p. 3-10. ISSN: 2065-3395
10. DEAC, I., BULUC, R. Dezvoltarea conceptuală a comunicării strategice în domeniul securității. În: *Impact Strategic* [online]. 2019, nr. 1/2 [70-71], p. 40-50. ISSN: 1842-810X
11. EJOV, A., EJOVA, C. Diplomația publică ca instrument de formare a imaginii statului. În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe sociale*, 10-11 noiembrie 2014 [online]. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2014, vol. 1, p. 177-180. ISBN: 978-9975-152-53-2
12. FARWELL, J., HAMRE, J. *Persuasion and Power: The Art of Strategic Communication*. Washington, DC: Georgetown University Press, 2012. 288 p. ISBN 978-1589019423.
13. FLOREA, D. Comunicarea strategică - un concept vag. În: *Infosfera. Revista de studii de securitate și Informații pentru Apărare* [online]. 2015, nr. 2, p. 64-68. ISSN: 2065-3395

14. HALLAHAN, K., HOLTZHAUSEN, D., VAN RULER, B., VERČIČ, D., SRIRAMESH, K. *Defining Strategic Communication*. In: International Journal of Strategic Communication [online]. 2007, nr. 1 (1), p. 3-35. ISSN 1553-1198.
15. JUC, V. *Edificarea relațiilor internaționale post-război rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice*. Chișinău: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM, 2011. 248 p. ISBN 9789975422253, p. 201.
16. KOMPANTSEVA, L., ZARUBA, O., CHEREVATYI, S., AKULSHYN, O. *Strategic communications for security and state institutions*. Kyiv: Vistka, 2022.
17. KUTIDZE, M., REKHVIASHVILI, M. *Strategic Communications Countering Disinformation and Propaganda Recommendations for State Policy*. [citat: 04.11.2024]. Disponibil: <https://gnomonwise.org/public/storage/publications/September2024/By4wyDIz0OmS4mIogWWA.pdf>
18. LIBICKI, M. *What Is Information Warfare?* Washington: U.S. Government Printing Office Superintendent of Documents, 1995. 104 p.
19. MANOLACHE, C. Military security – key element of national security. In: *Akados: Revistă de Știință, Inovare, Cultură și Artă*. Vol. 4, no 35, pp. 134-140. ISSN 1857-0461.
20. MARIȘ, A. Comunicarea strategică – element de influențare esențial în exercitarea puterii – soft power sau smart power? În: *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*. 2020, vol. 8, nr. 3, pp. 91-98. ISSN 2284-936X
21. NATEA, M., ZAHARAGIU, V. Comunicare strategică pentru combaterea dezinformării. Rolul administrației locale. În: *Mecanisme și modele de adoptare a deciziilor la nivel local/ regional/central*. Acțiune din Proiectul Jean Monnet „Centrul de Excelență”: „Consolidarea sustenabilității democrației prin educație civică”. Chișinău: „Print Caro”, 2024, pp. 57-72. ISBN 978-5-85748-039-7.
22. NYE, J. *Soft Power: The Means To Success In World Politics*. New York: Public Affairs, 2004. 208 p. ISBN 978-1586482251.
23. PANȚA, R. Strategic communication – a tool to counter hybrid threats in the context of accession to the European Union. In: *Universitas Europaea: Towards a Knowledge Based Society Through Europeanisation and Globalisation: International Conference Proceedings*, October 16th -18th, 2024, Chișinău, ULIM, 2024. pp. 75-80. ISBN 978-5-86654-178-2.
24. PAUL, C., *Strategic Communication: Origins, Concepts, and Current Debates*. London: Bloomsbury Academic, 2011. 256 p. ISBN 0313386404
25. PERU-BALAN, A., CALUGĂRU, C. *Comunicarea strategică și noua diplomatie publică: consubstanțialitate și percepție în spațiul public național*. În: *Relații Internaționale*. Administrare Publică [online]. 2021, nr. 2 (110), p. 105-113. ISSN 1813-8489.
26. PERU-BALAN, A., *Comunicarea prezidențială și discursul de securitate în contextul confruntărilor geopolitice și a războiului din Ucraina*. În: *Strengthening Security and Stability in the New National, Regional and Global Realities*: Chișinău, Moldova, 12-13 mai 2023, pp. 8-17. ISBN: 978-9975-62-740-5

27. ROTARU V., SOLOMON R. Rolul diplomației publice în promovarea imaginii Republicii Moldova. În: *Știința politică și administrativă: provocări globale, soluții locale*, Chișinău, Moldova, 13 noiembrie 2020. pp 262-269. ISBN: 978-9975-3459-7-2
28. SPRINCEAN, S. Modernizarea domeniului securității ca obiect de studiu și disciplină didactică. În: *Studii naționale de securitate. Revistă științifico-practică*. 2022, nr. 1 (5), pp. 18-28. ISSN 2587-3822
29. SRIRAMESH, K., VERČIČ D. *The Global Public Relations Handbook Theory, Research, and Practice*. London: Routledge, 2020. 366 p. ISBN 9780367370138.
30. TATHAM, S. *Strategic Communication: A Primer*. Shrivenham: Defence Academy of the United Kingdom, Advanced Research and Assessment Group, 2018. 27 p. ISBN 9781905962594.
31. TEPERIK, D. Estonia: Disinformation Resilience Index. In: *The Foreign Policy Council "Ukrainian Prism"* [online]. Publicat la 31.07.2018. [citat: 09.11.2024]. Disponibil: <https://prismua.org/en/english-estonia-disinformation-resilience-index/>
32. VARZARI, V. Repere teoretico-metodologice de elaborare a politicilor publice în domeniul securității naționale: cazul Republicii Moldova. În: *Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale*. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice a AȘM, 2016. 180 p. ISBN 9789975976183.
33. ZERFASS, A., VERIČIČ, D., NOTHHAFT, H., WERDER, K. Strategic Communication: Defining the Field and its Contribution to Research and Practice. In: *International Journal of 106. Strategic Communication* [online]. 2018, nr. 12 (4), pp. 487-505. ISSN 15531198.
34. БОГДАНОВ, С. Стратегические коммуникации: концептуальные подходы и модели для государственного управления. В: *Государственное управление. Электронный вестник*. 2017, № 61, с. 132-152. ISSN 2070-1381
35. БУРЛАКОВ, В. Стратегическая коммуникация как метод современной геополитики. В: *Ойкумена. Регионоведческие исследования* [online]. 2016, № 2 (37), с. 7-15. ISSN: 1998-6785
36. ВІНОГРАДОВА, Е. К вопросу о работе с «новыми медиа» в стратегической коммуникации. В: *Государственное управление. Электронный вестник* [online]. 2013, № 41, с. 218-228.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice din străinătate recunoscute

1. MÂRZAC, E. Strategic communication as a tool for countering hybrid threats: a focus on national resilience and public trust. In: *Studia Securitatis*. 2024, nr.2, pp. 55-67. ISSN: 1843-1925

În reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

2. MÂRZAC, E. EJOVA, C. Comunicarea strategică: unele considerații teoretice. In: *STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE. Revista științifică a Universității de Stat din Moldova*, 2024, nr. 8 (178), pp. 191-198. ISSN 1814-3199. (Categorie B)
3. MÂRZAC, E., SEROTILĂ, I., Cooperarea multiaspectuală dintre organizația tratatului Atlanticului de Nord și Republica Moldova. In: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”* nr. 3, 2018, pp. 11-16. ISSN 1857-0461 /ISSNe 2587-3687. (Categorie B)

În lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

4. MÂRZAC, E. Strategic communication in security and defence: essential for crisis management and national cohesion. In: *Resilient Multicultural Societies in the Face of Hybrid Threats*. București: Eikon, 2025. pp. 70-88.
5. MÂRZAC, E., Disinformation in Moldova. In: *Blurring the Truth: Disinformation in Southeast Europe*. ISBN: 978-3-98574-110-6. [citat: 09.11.2024]. Disponibil: <https://www.kas.de/documents/281902/281951/E-book+Blurring+the+Truth.pdf/fd6abbb3-f49e-115b-090e-7c9f3a20dfc6?>
6. MÂRZAC, E. Security Threats against the Republic of Moldova. In: *After 24 February 2022: Imagining South Caucasus Security* p. 105 -111. Disponibil: https://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/rssc_sgi_24_reichenau_web.pdf
7. MÂRZAC, E. The Dynamic Role of the European Union in the South Caucasus and the Broader Eastern Neighbourhood. In: *Does the EU Need a Strategy for the South Caucasus?* Pp. 61-67. Disponibil: https://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/rssc_sgi_24_14_webversion.pdf

În lucrările conferințelor științifice internaționale (în Republica Moldova)

8. MÂRZAC, E. Promoting the Women, Peace and Security Agenda in the Republic of Moldova through strategic communication. In: *Universitas Europaea: Towards a Knowledge Based Society Through Europeanisation and Globalisation: International Conference Proceedings*, October 16th -18th, 2024, Chișinău, ULIM, 2024. pp. 58-74. ISBN 978-5-86654-178-2.

În lucrările conferințelor științifice naționale

9. ALBU, N., MÂRZAC, E. Influența factorilor externi și perspectiva comunicării strategice în asigurarea securității naționale. In: *Studii și cercetări juridice*, ed. 5, 22 noiembrie 2021, Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice [online]. 2023, partea 5, p. 246-260. ISBN 978-9975-3430-3-9.

În culegeri de lucrări științifice editate în Republica Moldova

10. MÂRZAC, E., SANDU, S. Comunicarea strategică – instrument de fortificare a rezilienței informaționale. În: *Reziliența în atenția securității: Concepte, procese, necesități*. Chișinău: USM, 2022, pp. 55-77. ISBN 978-9975-158-93-0.

Glosare

11. ALBU, N., MÂRZAC, E., OARZA, Gh., FONDOS, A., PANȚA, R., Apărarea. *Dicționar de Buzunar*. Chișinău: Bons Office, 2022. 42 p. ISBN 9789975166072
12. MÂRZAC, E., BURDUJA, R., PANȚA, R., SANDU, S., NEGRU, A. *Securitatea. Glosar explicativ*. Chișinău: Bons Offices, 2023. 56 p. ISBN 978-536241-0-94-0
13. MÂRZAC, E., PANȚA, R., SANDU, S., NEGRU, A. *Securitatea internațională. Activitatea NATO&UE*. Chișinău: Bons Offices, 2024. 60 p. ISBN 978-5-36241-306-4

Studii de specialitate

14. ALBU, N., ARNAUT, N., BOZIANU, S., ERHAN, I., GOINIC, D., GURANDA, N., IOVU, A., KALUGHIN, M., MÂRZAC, E., SANDU, S., SÎLI, V., ȚINEVSCHI, I., *Guvernarea sectorului de securitate și apărare în Moldova. Raport independent*, Chișinău: CEP UPSC, 2025, 264 p. ISBN 978-9975-46-878-
15. ALBU, N., MÂRZAC, E., MIJA, V., SANDU, S., *Politica de Securitate a Republicii Moldova. Premise pentru o nouă strategie. Discussion paper*. [online]. Chișinău: Centrul de Informare și Documentare privind NATO în Republica Moldova, 2024. 58 p. [citat 18.04.2024]. Disponibil: <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#inbox/WhctKLbFZBmgLSdDvNdDhjpNKRHlqNhrsfxTmnpvhWQSGbmKGTdTqrbRRrMLKZGBHvDGrVv?projector=1&messa gePartId=0.1>.
16. ALBU, N., MÂRZAC, E., NEGRU, A. *Agenda femeile pacea și securitatea*. Chișinău: Tipografia „Căpățînă - Print”, 2018. 56 p. ISBN 978-9975-3231-1-6
17. ALBU, N., MÂRZAC, E., POTOROACA, M., PAȘA, V., GRĂMADĂ, A., JUC, V., CANTARJI, V., *Percepții publice asupra sistemului de securitate și apărare al Republicii Moldova Studiu elaborat în baza sondajului de opinie desfășurat în luna octombrie 2022*. Chișinău: Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare 2022. 40 p. Disponibil: <https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/03/COMPENDIU-ACADEMIA-DE-SECURITATE.pdf>
18. MÂRZAC, E., CIBOTARU, V., *Importanța comunicării strategice în dezvoltarea democratică: necesități și perspective pentru Republica Moldova*. Chișinău, 2021. 60 p.
19. MÂRZAC, E., ZAHARIA, V. *Comunicarea strategică și combaterea dezinformării. Ghid de combatere a dezinformării prin comunicare strategică*. Chișinău: Bons Office, 2024. 72 p. ISBN 978-5-36241-243-2
20. MÂRZAC, E., PANȚA, R., SANDU, S., *Mapping international assistance in the security and defence sector of the Republic of Moldova*, Chișinău: Bons Offices, 2024. 97 p. ISBN 978-5-36241-167

Note analitice

21. MĂRZAC, E., SANDU, S. *Mapping the international support for the security sector reform of the Republic of Moldova*. Disponibil: https://www.academia.edu/43668918/Mapping_the_international_support_for_the_security_sector_reform_of_the_Republic_of_Moldova
22. ALBU, N., MĂRZAC, E. *Agenda Femeile, Pacea și Securitatea: linii directorii pentru implementarea eficientă*. Notă analitică. Disponibil: https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/01/NOTA-ANALITICA-AGENDA-FEMEILE-PACEA-SI-SECURITATEA-Linii-directorii-pentru-implementarea-eficienta_2024-1.pdf
23. MĂRZAC, E., *Comunicarea Strategică în sectorul de securitate și apărare*. Chișinău: Institutul pentru Politici și Reforma Europene, 2019 6 p. Disponibil: <https://ipre.md/wp-content/uploads/2019/06/natao-pb-nato-marzac-final.pdf>
24. MĂRZAC, E., *Importanța comunicării strategice în sectorul de securitate și apărare*. Chișinău: Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare 2024. 5p. Disponibil: <https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/07/Importanta-consolidarii-sectorului-de-aparare-pentru-Moldova-%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%8F-1.pdf>
25. MĂRZAC, E. *Cultura de securitate. Educația în domeniul securității: un imperativ pentru cetățenii Moldovei*. Chișinău: Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare 2024. 5 p. Disponibil: <https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/04/Cultura-de-securitate.-Educatia-in-domeniul-securitatii-un-imperativ-pentru-cetatenii-Moldovei-1.pdf>
26. MĂRZAC, E. *Rolul societății civile în reformarea sectorului de securitate și apărare*. [online]. Chișinău: Centrul de informare și documentare privind NATO din Republica Moldova. Disponibil: <https://infocenter.md/op-ed-elena-marzac-rolul-societatii-civile-in-reformarea-sectorului-de-securitate-si-aparare>.
27. MĂRZAC, E., LESNIC, C., ROȘA, V., SANDU, S., SIMION, O. *Concepție de Comunicare Strategică privind promovarea Politicilor Agendei Femeile, Pacea și Securitatea*. [online]. Disponibil: <https://pisa.md/wp-content/uploads/2024/03/STRATCOM-2.pdf>

Ghiduri metodice/metodologice (aprobate de consiliul metodic, consiliul facultății)

28. ALBU, N., CAUIA, AI., MĂRZAC, E., MIJA, V., PANȚA, R., *Cultura de securitate. Ghid metodic*. Chișinău: CEP USM, 2023. 138 p. ISBN 978-9975-62-624-8.

În manuale:

29. MĂRZAC, E., SANDU, S., *The Role of Strategic Communication in Countering Disinformation: The Cases of Moldova, Ukraine, and Georgia*. In: *Understanding the Contemporary Information Landscape: A Handbook*, 2022. pp. 195 -213. ISBN: 978-3-903359-49-9.

ADNOTARE

la teza de doctor în științe politice „*Comunicarea strategică în domeniul securității și apărării naționale: necesități și perspective pentru Republica Moldova*”, **autorul Elena Mârzac, specialitatea 562.03 – Probleme și strategii ale dezvoltării globale și regionale, Chișinău, 2025.**

Structura tezei cuprinde: trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia formată din de 400 titluri, nouă anexe, 166 pagini text de bază. Rezultatele tezei sunt reflectate în 7 articole științifice (3 - în reviste internaționale cu impact, 2 - în reviste naționale categoria B/C, 2 - în materialele conferințelor internaționale), 16 note analitice și 4 articole în culegeri și studii.

Cuvinte-cheie: comunicare, comunicare strategică, amenințări hibride, sector de securitate și apărare, Centrul de Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării, mediu de securitate, obiective naționale de securitate.

Scopul lucrării constă în analiza *comunicării strategice* în domeniul securității și apărării în raport cu necesitățile de securitate ale Republicii Moldova și identificarea perspectivelor de valorificare a acesteia.

Obiectivele cercetării: Cercetarea și analiza istoriografică a comunicării strategice dintr-o perspectivă multidimensională; fundamentarea aspectelor conceptuale și teoretico-metodologice de cercetare a comunicării strategice în domeniul securității și apărării; delimitarea contextului și a procesului de instituționalizare a comunicării strategice în domeniul securității și apărării prin valorificarea experiențelor și practicilor internaționale; analiza comunicării strategice ca instrument de realizare a obiectivelor naționale în domeniul securității al Republicii Moldova; determinarea factorilor esențiali care condiționează necesitatea implementării comunicării strategice la nivel național; caracterizarea și analiza evoluțiilor și tendințelor privind instituționalizarea comunicării strategice, precum și identificarea perspectivelor de implementare a acesteia în sectorul de securitate și apărare; analiza modalităților de consolidare a comunicării strategice a Republicii Moldova în contextul mediului actual de securitate.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în efectuarea unei analize politologice complexe a comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale, precum și în identificarea impactului acesteia asupra instituțiilor din sectorul de securitate al Republicii Moldova.

Rezultatul care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante rezidă în determinarea importanței implementării comunicării strategice în domeniul securității și apărării naționale a Republicii Moldova prin prisma necesităților de contracarare a provocărilor actuale ale mediului de securitate, demonstrată prin valorificarea factorilor conceptuali, metodologici, politici și strategici relevanți în context național, regional și internațional.

Semnificația teoretică a lucrării constă în faptul că rezultatele obținute vor contribui la dezvoltarea și optimizarea strategiilor de comunicare ale instituțiilor responsabile de securitatea și apărarea națională, oferind repere esențiale pentru procesul de comunicare atât la nivel conceptual și strategic, cât și din perspectivă funcțională.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în elaborarea unui suport teoretic și practic pentru destinat politicilor instituționale din sectorul de securitate și apărare al Republicii Moldova și pentru cursurilor universitare specializate în domeniul comunicării strategice.

Implementarea rezultatelor științifice este reflectată în tezele unor conferințe naționale și internaționale; în articole publicate în reviste de specialitate din țara și de peste hotare; în activitatea autorului în calitate de Directoare a Centrului de Informare și Documentare privind NATO și a Platformei pentru Inițiative de Securitate și Apărare.

ANNOTATION

Doctoral Thesis in Political Science *Strategic communication in the field of national security and defense: needs and prospects for the Republic of Moldova*, author: Elena Mârzac

Specialization: 562.03 – Issues and Strategies of Global and Regional Development, Chisinau, 2025

The structure of the thesis includes: three chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography of 400 titles, 9 appendices, 166 pages of basic text. The results of the thesis are reflected in 7 scientific articles (3 - in international journals with impact, 2 - in national journals category B/C, 2 - in the proceedings of international conferences), 16 analytical notes and 4 articles in collections and studies.

Keywords: communication, strategic communication, hybrid threats, security and defense sector, Center for Strategic Communication and Countering Disinformation, security environment, national security objectives.

The aim of the research is to analyse strategic communication in the field of security and defence in relation to the security needs of the Republic of Moldova and to identify the prospects for its exploitation.

Research objectives: To research and historiographic analysis of strategic communication from a multidimensional perspective; to substantiate the conceptual and theoretical-methodological aspects of research on strategic communication in the field of security and defence; to delimit the context and the process of institutionalisation of strategic communication in the field of security and defence, by exploiting international experiences and practitioners; to analyse strategic communication as a tool for achieving national objectives in the field of security of the Republic of Moldova; determining the essential factors that determine the need to implement strategic communication at the national level; characterising and analysing the developments and trends regarding the institutionalisation of strategic communication, as well as identifying the prospects for its implementation in the security and defence sector; analysing the ways of strengthening strategic communication of the Republic of Moldova in the context of the current security environment.

The novelty and scientific originality of the paper lies in conducting a complex political and political analysis of strategic communication in the field of national security and defense, as well as in identifying its impact on the institutions of the security sector of the Republic of Moldova.

The result that contributes to the solution of an important scientific problem lies in determining the importance of implementing strategic communication in the field of national security and defense of the Republic of Moldova through the needs of countering the current challenges of the security environment, demonstrated by capitalizing on the conceptual, methodological, political and strategic factors relevant in the national, regional and international context.

The theoretical significance of the work lies in the fact that the results obtained will contribute to the development and optimization of the communication strategies of the institutions responsible for national security and defense, providing essential benchmarks for the communication process both at the conceptual and strategic level, as well as from a functional perspective.

The applicative value of the work lies in the elaboration of a theoretical and practical support for institutional policies in the security and defence sector of the Republic of Moldova and for specialized university courses in the field of strategic communication.

The implementation of the scientific results is reflected in the theses of national and international conferences, in articles published in specialized journals in the country and abroad; in the author's work as Director of the NATO Information and Documentation Center and the Platform for Security and Defense Initiatives.

АННОТАЦИЯ

**Диссертация на соискание ученой степени доктора политических наук
Стратегическая коммуникация в области национальной безопасности и
обороны: потребности и перспективы для Республики Молдова**, автор Елена
Мырзак, Специальность: 562.03 – Проблемы и стратегии глобального и
регионального развития Кишинев, 2025

Структура диссертации включает: три главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 400 наименования, 9 приложений, 166 страниц основного текста. Результаты диссертации отражены в 7 научных статьях (3 - в международных импакт-журналах, 2 - в отечественных журналах категории В/С, 2 - в материалах международных конференций), 16 аналитических записках и 4 статьях в сборниках и исследованиях.

Ключевые слова: стратегическая коммуникация, гибридные угрозы, сфера безопасности и обороны, Центр стратегических коммуникаций и противодействия дезинформации, среда безопасности, цели национальной безопасности.

Цель исследования. Проанализировать стратегическую коммуникацию в области безопасности и обороны в связи с потребностями безопасности Республики Молдова и определить перспективы ее использования.

Задачи исследования. Провести исследование и историографический анализ стратегической коммуникации в многомерной перспективе; обосновать концептуальные и теоретико-методологические аспекты исследования стратегической коммуникации в области безопасности и обороны; разграничить контекст и процесс институционализации стратегической коммуникации в области безопасности и обороны, используя международный опыт и практику; проанализировать стратегическую коммуникацию как инструмент для достижения национальных целей в области безопасности Республики Молдова; определение основных факторов, определяющих необходимость внедрения стратегической коммуникации на национальном уровне; характеристика и анализ изменений и тенденций в отношении институционализации стратегической коммуникации, а также выявление перспектив ее внедрения в секторе безопасности и обороны; анализ путей укрепления стратегической коммуникации Республики Молдова в контексте текущей среды безопасности.

Новизна и научная оригинальность работы заключается в комплексном политическом и научном анализе стратегической коммуникации в сфере национальной безопасности и обороны, а также в выявлении ее влияния на институты сектора безопасности Республики Молдова.

Результат, способствующий решению важной научной задачи, заключается в определении важности внедрения стратегической коммуникации в области национальной безопасности и обороны Республики Молдова в свете потребностей противодействия современным вызовам среды безопасности, продемонстрированных путем использования соответствующих концептуальных, методологических, политических и стратегических факторов в национальном, региональном и международном контексте

Теоретическая значимость работы заключается в том, что полученные результаты будут способствовать развитию и оптимизации коммуникационных стратегий институты, отвечающих за национальную безопасность и оборону, обеспечивая важные ориентиры для коммуникационного процесса как на концептуальном и стратегическом уровне, так и с функциональной точки зрения.

Прикладная ценность работы заключается в разработке теоретической и практической поддержки институциональной политики в сфере безопасности и обороны Республики Молдова и университетских курсов, специализирующихся на стратегической коммуникации.

ELENA MÂRZAC

**COMUNICAREA STRATEGICĂ ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII ȘI
APĂRĂRII NAȚIONALE: NECESITĂȚI ȘI PERSPECTIVE PENTRU
REPUBLICA MOLDOVA**

**Specialitatea - 562.03 PROBLEME ȘI STRATEGII ALE DEZVOLTĂRII
GLOBALE ȘI REGIONALE**

Rezumatul tezei de doctor în științe politice

Aprobat spre tipar 23.05.2025	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie offset. Tipar offset	Tiraj 35 exemplare
Coli de tipar 2.0	Comanda nr.74/25

Centrul Editorial-Poligrafic al USM,
str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru